بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان
بەناوی گەلەوە
ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ـ عیراق

پشت بە حوکمی بڕگە (1)لە ماددەی (56) لە یاسای ژمارە (1)ی سـالّی (1992) هەموارکراو و، لەسەر خستنەڕووی ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان– عیراق، ئەنجومەن لە دانیشتنی رۆژی (2006/4/3) بڕیاری دا ئەم یاسایەی خوارەوە دابنێت:

یاسای ژمارە(3) ی ساڵی 2006
یاسای بەرەنگاربوونەوەی تۆقاندن (تیرۆر) لە هەرێمی کوردستان - عێراق دا

مادەی یەکەم:

کردەوەی تیرۆر بەکارهێنانی توندوتیژی سازدراوە، هەڕەشەپێکردنیەتی، هاندانە بۆی، یان پێهەڵدانیەتی کە تاوانکار پەنای بۆ دەبات بۆ ئەنجامدانی پرۆژەیەکی تاوانکاری ، کەسێك یان کەسانێك پێی هەڵدەستن وتاکێك یان کۆمەڵە کەسانێك دەکەنە ئامانج، یان هەر بە ڕەمەکی ئەنجامی دەدەن بەنیازی نانەوەی تۆقاندن وترس وشلەژان وئاژاوەنانەوە لەنێو جەماوەردا بۆ ئەوەی زیان بە سیستەمی گشتی بگات، ئارامی وئاسایش وسەلامەتی کۆمەڵگە وهەرێم، ژیانی تاکەکەسان، سەربەخۆییان، پیرۆزییان، ئاسایشیان، بخرێتە مەترسیەوە، یان بۆ زیان پێگەیاندن بە ژینگە، بە یەکێك لە سەرچاوە گشتیەکان، بە دەسگا، سامانە گشتی، یان تایبەتیەکان، بۆ بەدیهێنانی هەندێ مەبەستی سیاسی، هزری، ئایینی، تایفەگەری، یان ڕگەزی.

مادەی دووەم:

ئەم کردەوانەی خوارەوە بە تاوانی تیرۆرکاری (تۆقاندن) دادەنـدرێن وسزایان لەناوبردنە (اعدام):

1. دامەزراندن، ڕێکخستن، یان بەرێوەبردنی ڕێکخراو،کۆمەڵە، دەستە، باند،بنکە، یان کۆمەڵێك، بەئامانجی ئەنجامدانی یەکێك لەو تاوانە تۆقێنەرانەی لەم یاسایەدا هاتوون،
2. تیرۆرکردن بۆ مەبەستێکی سیاسی،ئایدیۆلۆجی، یان بەکافردانان.
3. بەکارهێنانی کەرەستەی تەقینەوە، سووتێنەر، گڕگر، ئامیری دروستکراو بۆ تێکدان وڕووخاندن لەڕێگەی تەقاندنەوەی راستەوخۆ، یان بەئامێری لەدوور ئاراستەکراو، مینرێژکردنی ماشێن، هەر ئامێرێکی دیکە، چاندنی بۆمبی خاپوورکار، بەکارهێنانی چەکە جەنگیەکان بەگشت جورە جیاجیاکانیەوە، پشتێنەی خاپوورکار، نامەی مینرێژکراو، مادە، گازی ژەهراوی، میکرۆبی، یان تیشکدەر، بەمەبەستی تیرۆرکاری، ئەگەر کارەکە مردنی کەسێك، یان پەتی لێکەوتەوە.
4. بە بارمتەگرتنی کەسێك، یان کەسانێك بۆ کارتێکردن لە دامودەزگاکانی هەرێم، لەو دەستەو ڕێکخراوە نیشمانی یان نێودەولەتەییانەی لە هەرێمدا کاردەکەن بۆبەدەستهێنانی هەر جۆرە سوودێك یان کەلکێك، بە ناچاکردنیان بۆ ئەنجامدانی کارێکی دیارکراو، یان نەکردنی، یان دروستکردنی بارێك لەترس وتۆقین.

5. کوشتنی ئەو کەسانەی پاراستنی نێودەوڵەتی دەیانگرێتەوە، یان کوشتنی کارمەندانی فەرمانگە ودەستە دەبلۆماسی وکۆنسۆلگەری ودامەزراوە وکۆمپانیای بیانی وریکخراوە نێودەوڵەتیە حکوومی و ناحکومیەکان، ئەوکەسانەی لەگەڵیاندا کاردەکەن، وتاوانەکەش بەمەبەستی تۆقاندن (تیرۆر) بێت. سزاکەشی دەبێتە زیندانی هەتاهەتایی، ئەگەر هێرش بردنەکە مردنی لێنەکەوتەوە.

6. چوونە ناو هەر ریکخراو، کۆمەڵە، دەستە، باند (عصابە)، بنکە، یان کۆمەڵێك کاری تۆقاندن ئەنجام بدات، ئەگەر ئەنجامدەر کارمەند بێ لە هێزی ئاسایشی ناوخۆ، یان (پێشمەرگە) زێرەڤانیی هەرێم بوو، یان ئەگەر تاوانکار مەشقی سەربازی، یان هەواڵگری لەیەکێك لەم لایەنانە پێکرابوو.

7. هاوکاریکردن لەگەڵ ولاتیکی بیانی، هەر ریکخراو، کۆمەڵە، باند، بنکە، یان کۆمەڵێکی دەرەوەی ولات، یان کار بۆ بەرژەوەندی هەر یەکێکیان بکات بۆ ئەوەی تاوانێك لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا دەقنووسکراوون ئەنجام بدات.

8. ئاسانکاری هاتنەژوورەوە وچوونەدەرەوەی هەرێم بۆ تیرۆریستان، دابینکردنی شوێنی حەوانەوەیان، شاردنەوەیان، حەشاردانیان، بەخۆی، یان بەکەسێکی دی، یارمەتیدانیان بە هەواڵپێدان وپێشکەشکردنی ئەو زانیاریانەی بەکاردێن بۆ پلاندانان، یان بۆ دەستپێکردنی جێبەجێکردنی تاوانی تیرۆرکاری، بەمەرجێك بەکارەکە بزانێت.

مادەی سێیەم:

ئەم کارانەی خوارەوە به تاوانی تۆقاندن (تیرۆر) دادەندرێن وسزاکەیان زیندانی هەتاهەتاییە:

1. تێکدان، رووخاندن، لەکەلك خستن، یان زیان پێگەیاندن، بە تەواوی، یان بە بەشێك لە تەلار ودامەزراو وسامانی گشتی، یان ئەو تایبەتیانەی تەرخانکراوون بۆ فەرمانگە وبەرژەوەندیە حکوومیەکان، بۆ دەسگا گشتیەکان، بارەگای ئەو حیزب، یان ئەوکۆمەڵانەی بە یاسا ناسراوون، یەکێك لە دامەزراوە کانی نەوت، هەر دامەزراوێکی هەرێم، ئیستگەی وزەی کارەبایی وئاوی، پرد، بەنداو، ئاوەرۆی گشتی، هۆیەکانی گەیاندن ودامەزراوەکانی، ئەو شوێنانەی ئامادەکراوون بۆ کۆبوونەوە گشتیەکان وشوێنەکانی خواپەرستی، شوێنەکانی ئامادەکراو بۆ هاموشۆی جەماوەر، یان هەر سامانێك کە گرنگی هەبێت لە ئابووری نیشتمانی، بە مەبەستی تیرۆرکاری، بۆ شێواندنی ئاسایش وئارامی لە هەرێمدا.

2. دەستبەسەرداگرتنی فرۆکەی مەدەنی ورفاندنی. سزاکەشی دەبێتە لەناوبردن (اعدام) ئەگەر کردەوەکە مردنی کەسێك یان پتری لێکەوتەوە.

3. رفاندن، دەستگیرکردن، دەستبەسەرکردن، یان بێبەشکردنی کەسێك لە ئازادی، بەهەرشێوازێك بێت، بۆقاچاندنەوە (ابتزاز) ی دارایی، یان بە مەبەستی سیاسی، بە پاڵنەرێکی تیرۆرکاری.

4. پەکخستنی هۆیەکانی پەیوەندی پێوەکردن وسیستەمەکانی کۆمپیوتەر، چوونەناو تۆڕەکانیانەوە، ژاوەژاو دانان لەسەریان، زانیاری وداتا خستنەناوەوەیان، بەمەبەستی ئاسانکاری بۆ ئەنجامدانی تاوانە تیرۆرکاریەکان.

5.پێشکەشکردن،کۆکردنەوە، گوێزانەوە، یان ناردنی کۆمەکی دارایی، راستەوخۆ، یان ناراستەوخۆ لە ناوەوە، یان لەدەرەوەی هەرێم، بەمەبەستی بەکارهێنانی، یان بزانێت بەکاردێت بۆ داراکردنی هەر تاوانێکی تیرۆرکاری،

6.مەشق پێکردنی کەسێك، یان کەسانێك لەسەر بەکارهێنانی چەك، لەسەر هۆیەکانی پەیوەندی پێوەکردن، فێرکردنی هونەرە جەنگیەکان،یان شێوازەکانی شەرکردن، بەمەبەستی ئامادەکردنیان بۆ ئەنجامدانی تاوانێکی تیرۆرکاری.

7.چوونەناو یەکێك لەو لایەنانەی لەبڕگە (1)ی مادەی دووەمی ئەم یاسایەدا هاتوون و بە ئەندامبوون تیایدا.

8.درستکردن، هاوردن، یان لەلابوونی تەقەمەنی، ئاگرەتریشقە، ئامێری دروستکراو بۆ تێکدان، رووخاندن، یان هەر مادەیەك لە پێکهاتەی ئەوانەوە بێت، هەروەها ئەو دەزگا وئامێر وکەرەستانەی لە دروستکردنیان یان لە تەقاندنەوەیان بەکار دێن، ئەگەر بەکارهێنانەکەیان بۆ ئەنجامدانی تاوانێکی تیرۆرکاری بێت،

مادەی چوارەم:

ئەم کارانەی خوارەوە بە تاوانی تۆقاندن (تیرۆر) دادەندرێن و سزادەدرێت بە زیندانی، لە(15) ساڵ تێپەڕ نەکات، هەرکەسێك:

1–دەسەلاتی فەرمانپێکردنی هەبێت لەسەر هێزی ئاسایشی ناوەخۆ وزێرەڤانی هەرێم وداوای لێکردن یان ڕایسپاردن، بەپاڵنەرێکی تیرۆرکاری کار لەسەر تەگەرەتێخستنی فەرمانەکانی میری بکەن،

2–نووسراو، چاپەمەنی، کاسێتی تۆمارکراو،یان هاوشێوەی، وێنەی وای لەلابێت یان بەدەستبێنێت، کە هاندان، بەچاك زانین، یان پروپاگاندە لەخۆ بگرێت بۆ ئەنجامدانی تاوانی تیرۆرکاری، بەمەبەستی بەخشینەوەی، یان بلاوکردنەوەی.

3–بە ئەنجامدانی تاوانێك لەو تاوانە تۆقێنەرانەی لەم یاسایەدا هاتوون ئاگادرابێت ودەزگا گشتیەکانی پیێ ئاگادار نەکاتەوەو کەس لە فەرمانی ئەم بڕگەیە بەدەر ناکرێت.

4–بەئەنقەست، هەواڵ، روونکردنەوە، یان پڕوپاگاندەیەکی تۆقێنەر بلاو بکاتەوە، هۆیەکانی ڕاگەیاندنی بینراو، بیستراو، خوێندراو، یان ئەلەکترۆنی بەهەڵ وەربگرێت، یان بەکاریان بێنێت، لە ئەنتەرنێت بەیاناتی ئەوتۆ بلاوبکاتەوە کە راستەوخۆ بگاتە ڕادەی هاندان بۆ ئەنجامدانی تاوانی تیرۆرکاری وەها کە ئاسایشی گشتی بخاتە مەترسیەوە وترس بخاتە نێو هاولاتیان وهەڕەشە لە قەوارەی سیاسی هەرێم بکات.

5–نەفامی وکەم زانی کەسێك بقۆزێتەوە ولە کاری تۆقاندن بەکاری بێنێت وبەهۆیەوە ئەوکارانە ئەنجام بدات،

6–گزی لە نووسراوێکی فەرمی بکات، یان بەساختە نووسراوێك بۆ ئەنجامدەری ئەو تاوانانە دروست بکات بۆ ئەوەی کەسایەتیی بشارێتەوە یان بەئەنقەست بیگۆڕێت، ئاسانکاری بۆ هاتوچووی بکات، یان یارمەتی بدات لە کارەکانی، بەمەرجێك بزانێت مەبەست لە گزیەکە چیە.

مادەی پێنجەم:

أ–هەرکەسێك دەستبکات بە ئەنجامدانی تاوانێك لەو تاوانانەی لە مادەی دووەمی ئەم یاسایەدا هاتوون، سزادەدرێت بە زیندانیی هەتاهەتایی.

ب–هەرکەسێك دەستبکات بە ئەنجامدانی تاوانێك لەو تاوانانەی لە مادەی سێیەمی ئەم یاسایەدا هاتوون، سزا دەدرێت بە زیندانی کاتی.

ج– هەرکەسێك دەستبکات بە ئەنجامدانی تاوانێك لەو تاوانانەی لە مادەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتوون، بە بەندکردنی توند سزا دەدرێت.

مادەی شەشەم:

نابێ ئەوکەسەی بە تاوانی تۆقێنەر تاوانباردەکرێت، بەدەستەبەر بەربدرێت لە قۆناغەکانی لێکۆلێنەوەدا هەتا حوکمێك یان بریارێکی یەکلاکەرەوە لە داواکەی دەرنەچێت.

مادەی حەفتەم:

فەرمانەکانی مادەی (**47**) ی یاسای بنەماکانی دادگاییکردنی سزایی ژمارە (**23**) ی سالّی **1971** ی هەموارکراوی کارا، بەسەر ئەوکەسە پیادەدەکرێت کە هەوالّی ئەو تاوانانەی لەم یاسایەدا هاتووە دەدات سەبارەت بە ئاشکرانەکردنی ناسنامەکەی، کاتێ هەوالّی روودانی ئەوتاوانانە دەگەیەنێت وناکرێتە شایەد.

مادەی هەشتەم:

أ–ئەوکەسەی، پێش روودانی تاوانی تیرۆرکاری،پێش ئاشکرابوونی، یان لەکاتی پلان بۆدانانی، دەزگا تایبەتمەندەکان پێ ئاگاداربکاتەوە وهەوالّ گەیاندنەکە ببێتە یاریدەر بۆ دەستگیرکردنی تاوانباران یان نەی هێلا کارەکە ئەنجام بدرێت، لە سزادان دەبووردرێت.

ب–دادگا بۆی هەیە خۆبەدەستەوەدانی تاوانبار وپێشکەشکردنی زانیاری وا، کە تاوانەکە دوای روودانی ئاشکرا بکات، بە پاساوی یاسایی سزا سووککەر بژمێرێت.

مادەی نۆیەم:

لایەنی پەیوەندار بۆی هەیە پاداشتێکی چاك جاربدات بۆ ئەوکەسەی زانیاری راست ودروست پێشکەش بە لایەنی تایبەتمەند دەکات وئاشکراکردنی تاوانی تیرۆرکاری وئەوانەی دەستیان تێدابووە لێ دەکەوێتەوە.

مادەی دەیەم:

هەرکەسێك هاوکاری بکات وەك بکەر، بەشدار، یان هاندەر بۆ ئەنجامدانی ئەو تاوانە تیرۆرکاریانەی لەم یاسایەدا هاتوون، بە هەمان سزا، کە بۆ تاوانەکە دیارکراوە، سزادەدرێت.

مادەی یازدەم:

دەست بەسەر سامانی گوێزراوە ونەگوێزراوەی ئەو ڕێکخراو، پارت، دەستە، کۆمەڵ یان ئەو کەسانەدا دادەگیرێت کە بەبریارێکی دادگا بە تاوانکاری تیرۆر دەردەچن .

مادەی دوازدەم:

تاوانی تیرۆر لە تاوانە ئابڕووبەرەکاندا دەژمێردرێت ودەبێ دادگا ئەم فەرمانە لە دەقی بریارەکەیدا بنووسێت.

مادەی سیازدەم:

ئەوەی بەپێی ئەم یاسایە تاوانبارە، مافی خۆیەتی رەفتارێکی یاسایی ودادپەروەرانەی لەگەڵدا بکرێت لەگشت قۆناغەکانی لێکۆڵینەوەدا، بەدابینکردنی پارێزەریشەوە بۆداکۆکی لێکردنی، ونابێ شێوازی ئازاردانی دەروونی وجەستەیی، یان رەفتاری نامرۆڤانەی لەگەڵدا بکرێت، وپشت نابەسترێت بە دانپێدانانی بەزۆرلێوەرگیراو، بەهەرەشە، بەئازاردان، یان بە بەڵێن وگەفوگوڕ، ئەگەر بەڵگەکە پشت ڕاست نەکرا بە بەڵگەی دیکە. ئەگەر لەئەنجامی بەکارهێنانی یەکێك لەو شێوازانەی باسیان لێوەکرا، زیانێکی بەرجەستەیی قەبەی لێکەوت، تاوانبار بۆی هەیە سکالا دژی لێکۆڵەرانی تۆماربکات وەك کەسانی ئاسایی.

مادەی چواردەم:

ئەگەر ئەو کەسەی بە تاوانی تیرۆرکاری تاوانبارە بێتاوان دەرچوو،بۆی هەیە، داوای قەرەبۆی ئەو زیانە جەستەیی وناجەستەییانە بکاتەوە کە لێی کەوتووە لەئەنجامی پێشێلکردنی ئەو مافە مرۆییانەی لە دەستوور ویاساکاندا هاتوون.

مادەی پازدەم:

حکومەتی هەرێمی کوردستان-عیراق دەستەبەری چاودێری خانەوادەی قوربانیانی کردەوە تیرۆرکاریەکان دەکات و قەرەبۆی زیانەکانیان دەکاتەوە.

مادەی شازدەم:

أ- بۆهەرشتێکی لەم یاسایەدا نەهاتبێت، فەرمانەکانی یاسای سزاکانی عێراقی ژمارە (**111**) ی ساڵی **1969** ویاسای بنەماکانی دادگاییکردنی سزایی ژمارە (**23**) ی ساڵی **1971** پیادە دەکرێن

ب- کار بەهیچ دەقێکی یاسایی، یان بریارێك ناکرێت کە لەگەڵ فەرمانەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت .

مادەی حەڤدەم:

کار بەم یاسایە دەکرێت بۆ ماوەی دوو ساڵ لە رۆژی بلاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمیەوە.

مادەی هەژدەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بلاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمیەوە (وەقائیعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

عەدنان موفتی

سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی

کوردستان - عیراق

هۆكاره خوازياريەكانی ئەم ياسايە

تيرۆر بوّته ديارده‌يه‌كي ترسناكي جيهاني وئامانجي ترس خستنه ناودڵي جه‌ماوه‌ر وتۆقاندنيه‌تي وتێكداني باري گشتي وئارامي كۆمه‌ڵگه وئازارداني خه‌لكه بۆئه‌وه‌ی ژيان وئازاديان بخاته مه‌ترسي وزيان به ژينگه وساماني گشتي وتايبه‌تي بگه‌يه‌نێت. بۆيه، كۆمه‌ڵگه‌ی نێوده‌وڵه‌تي هه‌وڵی داوه وهه‌وڵده‌دات چه‌ند ياسايه‌ك دابنێت بۆ به‌گژداچوونه‌وه‌ی ئه‌م ديارده ترسناكه وداوا له ئه‌نداماني ده‌كات به دڵ هاوكار بن بۆئه‌وه‌ی سنوورداری بكه‌ن وچاره‌سه‌ری هۆكاره‌كانی بكه‌ن وله‌به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌رێمي كوردستانيش تووشي مه‌ترسي گشت جۆره‌كاني ئه‌م تيرۆره بوّته‌وه وتووشي ده‌بێت وده‌ره‌نجام زيانێكي زۆر وگه‌وره‌ی له گياني هاوڵاتياني هه‌رێم وسامانيان وده‌سه‌ڵاته ڕه‌واكاني كه‌وتووه . بۆيه به پێويست زانرا كه ياسايه‌كي تايبه‌ت به به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ی ئه‌م ديارده ترسناكه دابندرێت له‌گه‌ڵ ڕه‌چاوكردني ئه‌و پێوه‌ره نێوده‌وڵه‌تيانه‌ی ماف وئازاديه‌كاني تاكو كۆمه‌ڵ ده‌سته‌به‌ر ده‌كات. بۆيه ئه‌م ياسايه داندرا.

تێبينی: **ئەم ياسايە دوای پەسندكردنی لەلايەن سەرۆكی هەرێمی كوردستان – وە لەژمارە** (61) **ساڵی شەشەم –ی رۆژی** 2006/7/16 **رۆژنامەی** (**وەقايعی كوردستان**) **بڵاوكراوەتەوە**.